
UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 10 13 06 14 017 0

2351

Fā'ik, Süleyman

آثار نفیسه

اثر

سلیمان فائق

عن طلبهٔ دار التعلیم

Āsār-ı nefise

معارف نظارت جلیله‌سنك رخصتیله طبع اولنمشدر

در سعادت

(محمود بك) مطبعه‌سی — باب عالی جوارنده ابو السعود جاده‌سنده نومرو ۷۲

۱۳۰۵

آثار نفیسه

بسم الله الرحمن الرحیم

حمد و ثنای بیشمار انسانلری علم وادبله مکرم قیلان جناب فیاض پروردکاره وهزاران هزار صلاة وسلام انهاج طریق مستقیم ایدن حضرت سید الابراره وترضیه وتحیات دخی آل واصحاب اخیاره شایان وسزاواردر .

پادشاه فضائلپناه وشهریار معارف اکتناه غازی سلطان عبدالحمید خان افندمزك تزاید مجد وشوکت وتوافر عمر وعافیت همایونلری دعای واجب الاداسی فریضهٔ ذمت عبودیتمزدر که بزم کبی نورسیدکانك تحصیل علم

وادب ايلمريچون اكمال بيورمقده اولدقلری وسائل حسنه
مشهود عيون افتخاردر .

سايهٔ كرامتوايهٔ حضرت ملوكانه‌ده همت استاد ايله
برايكی سنه‌دن عبارت اولان مدت قليله‌ده رفقای
مكتبمله مجتمعاً كتب ادبيهٔ عربيه‌دن خيلی آثار مرغوبه
ترجمه وتحرير ايله ساحهٔ مطبوعاته چيقارمغه موفق اولديغمز
كبی اشبو رساله‌يی دخی منفرداً تحريره مثابرت ايلدم .

رساله‌نك مأخذی نهج البلاغه وموارد الادب وكشكول
بهاء الدين عاملی وديوان ابن خفاجه كبی كتب معتبره اوله‌رق
مندرجاتی دخی امام علی وامام شافعی حضراتيله بعض
بلغا وشعرانك توحيد ومناجات باری ايله اخلاق حسنه
وآداب مستحسنه‌يه دائر بعض مقالات عليه‌لری اولديغندن
لطف حقدن مأمولدركه مظهر رغبت مطالعين اوله .

وبالله التوفيق

حضرت امام علینك بر خطبهٔ بلیغه‌لری

(الحمد لله الذی لم تسبق له حال حالا فیکون اولاً قبل ان یکون آخرا و یکون ظاهراً قبل ان یکون باطنا وکل سمیع غیره یصم عن لطیف الاصوات ویصمه کبیرها ویذهب عنه مابعد منها)

حمد وثنا اول ذات اجل واعلایه سزا و احرادرکه انك ایچون بر زمان دیکر زمانی سبقت ایتمامشدر حتی آخر اولمزدن مقدم اول وباطن اولمزدن اول ظاهر اولسون یعنی انك آخر واول و باطن وظاهر اولمسی برلکده اولوب اولیت وآخریتی وظاهریت وباطنیتی بیننده زمان سابق دکلدر وانك غیری اولان هر بر سمیع. اصوات لطیفه‌یی ایشتمز. واصوات کبیره انی اصم ایدر. واصواتدن بعید اولانه‌ده سمعی یتشمز.

(وکل بصیر غیره یعمی عن خفی الالوان ولطیف الاجسام وکل ظاهر غیره غیر باطن وکل باطن غیره غیر ظاهر)

وواجب الوجودك غیری هر بر بصیر. الوان خفیه‌یی واجسام لطیفه‌یی مشاهده ایده‌مز وانك غیری هر بر ظاهر باطن دکل وهر بر باطن ظاهر دکلدر.

(لم یخلق ماخلقه لتشدید سلطان ولا تخوف من عواقب زمان

ولا استعانة على ند مشاور ولاشريك مكاثر ولاضد منافر ولكن خلايق مربوبون وعباد داخرون)

الله تعالى حضرتلرى خلق ايتديكى شيئى نه كندى قهر وغلبه سنى تشديد وتحكيم ايچون ونه ده عواقب زماندن خوفندنانى ونه كنديسنه بكزر برمشاورى اولوبده اومشاور عليهنه ونه ده برشريك معارضى ويا برضد منافرى اولوبده انلر اوزرينه استعانه ايتمك ايچون خلق ايتمامشدر . بلكه جميعاً مخلوقات ذات اجل واعلى نك ربوبيت قاهره سى تحتنده خوار وحقير وعباد بر تقصيردر.

(لم يحالل فى الاشياء فيقال هو فيها كائن ولاينأ عنها فيقال هو منها باين)

ذات اقدس متعال اشيايه حلول ايتمامشدركه حتى او اشياده كائندر دينلسون واشيادن بعيد دخى اولمامشدركه اندن آيريدر ديمك جائز اولسون.

(لم يؤده خلق ما ابتدأ ولا تدبير ماذرأ ولاوقف به عجز عما خلق ولاولجت عليه شبهة فيما قضى وقدر بل قضاء متقن وعلم محكم وامر مبرم. المأمول مع النقم. المرهوب مع النعم)

ابتداءً ايجاد ايتديكى شيلرك خلق وتكوينى وخلقنك تدبيرى انى عاجز قيلمامش و خلق ايتديكى شيلرك هيچ بريسنده اقتدارسزلق كندوسنه طارى اولمامشدر. وقضا وتقدير ايتديكى شيده كندينه برشبهه دخى دخول ايتمامشدر بلكه انك قضاسى

قضاء متقن وعلمی علم محکم وامری امر مبرمدر. باری تعالی حضرتلری قهر ونقمتیله برابر مأمولدر یعنی کرم ولطفی امل اولنور واحسان ونعمتیله برابر مرهوبدر یعنی فضل ونعمیله برابر سخط وغضبندن قورقیلور.

امیرالمؤمنین علی کرم‌الله وجهه حضرتلرندن بر دلتشنهٔ زلال معرفت استدعای وعظ ونصیحت ایلمکله حضرت امام همام اول جویندهٔ پند حکمت بندك سامعهٔ اذعاننی شو وجهله مشنفساز بیورردلرکه:

﴿کشکول بهاءالدین عاملیدن﴾

لاتکن ممن یرجو الآخرة بلا عمل. ویرجو التوبة بطول الامل. یقول فی الدنیا بقول الزاهدین. ویعمل فیها بقول الراغبین.

سن اول کروهدن اولمه‌که انلر آخرتك سعادت سرمدیه‌سنی اعمال صالحه وعبادات خالصه سز مأمول ایدرلر وطول امل ایله برابر ذنوب سابقه‌لری یچون ایتدکلری توبه‌نك قبولنی امیدایلرلر ودنیاده زاهدلرك قولیله کویااولوب راغبلرك سوزیله عامل اولورلر.

ان اعطی منها لم یشبع. وان منع لم یقنع. ینهی ولا ینتهی

وزخارف دنیادن کندیلرینه اعطا اولنان حظ وفیره طویمازلر وکندیلردن تنعمات دنیویه

ويأمر بما لا يأتي . يحب الصالحين ولا يعمل عملهم و يبغض المذنبين وهو احدهم .

ممنوع اولور ايسه بولندقلری حاله قناعت ايلمزلر وامور منكره‌دن غيريلری نهی ايدوب كنديلری اونهی ايله منتهی اولمازلر . وايشلمدكلری اعمال حسنه ايله آمر اولورلر . وصلحای امته محبت ايليوب انلرك اعمال صالحه‌لرينی ايشلمزلر . وكنديلری ارتكاب ذنوب ايلدكلری حالده مذنبلره بغض وعداوت ايدرلر .

يكره الموت لكثرة ذنوبه ويقيم على مايكره الموت له . ان سقم ظل نادماً وان صح أمن لاهياً

وذنوب وسيآتلرينك كثرت و وفرتندن طولايی مونی كربه كوررلر . واولومی نفسلرينه چركين كوسترن معاصی‌يه مصر اولورلر . خسته‌لكه كرفتار اولدقلری وقتده نفس وهوايه تبعيتله اوقاتكذار اولملرينه نادم . ونعمت صحتله متنعم اولدقلری زمانده لهو ولعبه مداوم وملازم اولورلر .

يعجب بنفسه اذا عوفی ويقنط اذا ابتلى ان اصابه بلاء دعا مضطرا . وان ناله رخاء اعرض مغترا

عافيتده اولدقلری وقتده مسرور وفرحناك اولوب مبتلا اولدقلری هنكامده يأس ونوميدیده بولنورلر . وكنديلرينه بلا اصابت ايدرسه كمال اضطرار ايله جناب

حقـه دعا ایدرلر ۰ ووسعت حاله نائل اولدقلری وقتـده اول حال سریع الزواله مغرور اولەرق دعادن اعراض ایدرلر ۰

تغلبه نفسـه علی مایظن ولا یغلبها علی مایستیقن .

ظن ایتدکاری شیده نفسلری کندیلرە غالب اولور . ویقین حاصل ایتدکلری شیده انلر نفسلرینه غالب اولەمازلر ۰

ان استغنی بطر وفتن . وان افتقر قنط ووهن . یقصر اذا عمل . ویبالغ اذا سـال . ان عرضت له شهوة اسلف المعصیة وسوف التوبة .

کندیلره استغنا حاصل اولورسه مست صهبای غرور اولوب خندان وشـادان اولورلر واوحالت بی بقا کندیلرینه بغایت دلپسند اولمغله کمال درجه پسند ایدرلر ۰ واکر کرفتار فقر وفاقه اولورلرسه مأیوس وضعیف قالورلر . برایش ایشلدکاری وقتده تقصـیر و برکیسـەدن برحاجت دیلدکلری زمانده مبالغه ایدرلر . کندیلره برارزو عارض اولورسـه معصـیتی تعجیل توبه یی تسـویف ایلرلر ۰

وان عرته محنة انفرج عن شرائط الملة یصف العبر ولا یعتبر ویبالغ فی الموعظة ولا یتعظ .

بر محنت طـاری اولورسـه شرائط ملتدن آیریلوب صبر ایلمزلر . موجب عبرت اولان شـیلری

وصف ایدوب کندیلر عبرت المزلر موعظه ده مبالغه ایدوب کندیلر متنصح اولمزلر ·

فهو بالقول مدل . ومن العمل مقل . ينافس فيما يفنى ويسامح فيما يبقى .

قوللرنده ادلال ایدوب خالق اوصاندیررلر لکن اعمال صالحه یی تقلیل ایدرلر فانی اولان شیده منافسه · باقی اولان شیده مسامحه ایلرلر ·

يرى الغنم مغرما . والغرم مغنما يخشى الموت . ولا يبادر الفوت .

شایان اغتنام اولان محاسنی نقلت . نقلت نمایجی سزاوار غنیمت کوررلر . موتدن خوف ایدرلر فوت اوله جق امر خیره مسارعت ایتمزلر

يستعظم من معصية غيره مايستقل اكثر منه من نفسه ويستكثر من طاعته مايحتقره من طاعة غيره .

کندیلرندن صادر اولان معاصی غیریلرك عصیانندن اکثر اولدیغی حالده کندیلر بنك کناهلرینی استصغار وانلرك معصیتنی استعظام ایلرلر . غیرك طاعتلرینی حقیر کوروب کندی طاعتلرینی استکثار ایدرلر .

فهو عن الناس طاعن . ولنفسه مداهن اللهو مع الاغنياء ، احب اليه من الذكر مع الفقراء .

واو کیمسه لر ناسه طعن ایدوب کندی نفسلر ینه مداهنه ایلرلر · واغنیا ایله لهو ولعب ایتمك فقرا ایله ذکر الله ایلمکدن کندیلر ینه دها زیاده سوکیلی اولور · غیری

يرشد غيره . و يغوى
نفسه .

ارشاد نقسلر يني اضلال واغوا
ايدرلر .

فهو يطاع و يعصى .
و يستوفى ولا يوفى و يخشى
الخلق فى غير ربه . ولا يخشى
ربه فى خلقه .

ومطاع اولدقلرى حالده عصيانده
بولنورلر حقلر يني تماماً استيفا
ايدوب ناسك حقوقنى ايفا ايتمزلر
وخلقدن خوف وخشيت ايدوب
بارى تعالىدن قورقمازلر . انتهى

حضرت امام شافعى رضى عنه البارينك برمناجاة عارفانهلرى

موارد الابدن

اليك اله الخالق ارفع حاجتى
وان كنت ياذا المن والجود مجرما
فمازلت ذا عفو عن الذنب لم تزل
تجود وتعفو منةً وتكرما
فلما قسى قلبى وضاق مذاهبى
جعلت رجائى نحو عفوك سلما

اى مخلوقاتك الهى اولان ذات
اجل واعلى . واى صاحب من وجود
اولان بارى تعالى . بن هر نقدر
مجرم وكنهكار ايسهمده حاجاتمى
سنك دركاه الوهيتنه رفع ايدرم .
زيرا بن ارتكاب ذنوب ومعاصيده
دائم اولديغم كبى سن دخى دائما
تكرماً ومنةً عفو وجود ايله معامله
ايلرسن . و قلبم مغموم اولوب
طرق معيشتم طارلشديغى هنكامده

تعاظمنی ذنبی فلما قرنته
بعفوك ربی كان عفوك اعظما
فان تعف عنی تعف عن متمرد
ظلوم غشوم لا یزال مآثما

رجامی سنك عفوك جانبنه سلم اتخاذ ایتدم.

ای بنم معبودم. ایشلدیكم ذنوب بكا نعاظم ایلدیكی زمان سنك عفو ومغفرتنه قرین قیلدمده عفو ومرحتك ذنوب وسیآتمدن اعظم اولدی.

اكر بنم سیآتمی تكرماً عفو بیورر سه ڭ ظلوم وغشوم اولوب هردم كنهكار لقده ثابت اولان بر متمردك كناهنی مغفرت ایتمش اولورسن.

وان تنتقم منی فلست بآیس
ولو ادخلت نفسی بجرمی جهنما
فجرمی عظیم من قدیم وحادث
وعفوك ربی منه اعلی واجسما

اكر سن بندن اخذ انتقام ایدوب نفسمده جرم وكناهی سببیله دوزخه ادخال اولنور ایسه ده مأیوس اولمم.

ای عفو وكرم صاحبی اولان باری تعالی. بنم قدیم وحادث اولان جرمم عظیم. وسنك عفو ومرحتك اندن دها عالی وجسیمدر.

جناب علی المرتضی کرم الله وجهه حضرتلرینك هر کلمه‌سی برجوهر گرانبهادن دها عالی و دها قیمتدار اولان برنظم حکیمانه‌لریدر

﴿ موارد الادبدن ﴾

ان القناعة عز للذی صنعا
والحرص بالذل مقرون لمن طمعا
لاتجز عن لشیء فات مطلبه
فما یرد لشیء فات من جزعا

قناعت محسن ومعطی اولان کیمسه‌یه سبب عزت . وصاحب طمع اولان کیمسه‌نك حرصی مقرون ذلتدر .
سن فوت اولان مطلب ایچون جزع وفزع ایتمه زیرا فوت اولان برشیئی حزن وتلاش ایدن کیمسه رد ایده‌مز

لاتفشین لسر انت مودعه
فالحر لیس بخوان اذا ودعا
ضع الجمیل ولو فی غیر موضعه
فلا یضیع الجمیل اینما وضعا

وسکا ودیعه ایدیلان سری افشا ایتمه . زیرا حر واصیل اولان کیمسه کندیسنه مودوع اولان شیئه خائنلك ایتمز . سن فعل جمیلی موضع ومقامنك غیریده اولسه بیله ایشله زیرا فعل جمیل نره‌یه موضوع اولورسه اولسون ضایع اولمز .

واصحب اخا العلم والآداب تحظ بها
فانما المرء معروف بمن تبعا

ای قابل نصیحت اولان انسان ! سن صاحب علم وادبه مصاحب اولکه حتی علم وادبدن حصه مند اولهسن زیرا کشی تابع اولدیغی کیمسه ایله معروفدر .

شعرای اندلسدن ابن خفاجه‌نك وزیر ابا محمد حقنده انشاد ایلدیکی بر مرثیهٔ مؤثره‌در

﴿ دیواننددن ﴾

فی کل ناد منك روض ثناء
وبکل خد فیك جدول ماء
ولکل شخص هزة الغصن الندی
غب البکاء ورنة المکاء

هر بر مجلسده سنك ریاحین مدح وثناڭ ایله بر روضهٔ برزیب وزینت جلوه‌نما . وهجر وفراقکله او مجلسلرده هر کسك صحیفهٔ رخسارلری دوکدکلری اشك حسرتله کویا بر بر جدول ماءدر وسنك سوزش فرقتکله بکا ایدنلر ایچون نهالان درختك تمایللری کبی اهتزاز بی اختیار وحزین حزین ترنم ایدن طبورك صدالری کبی ناله وزار واردر .

يا مطلع الانوار ان بمقلتى
اسفاً عليك كمنشأ الانواء
وكفى أسى ان لا سفير بيننا
يمشى وان لا موعد للقاء

اى مطلع انوار ! بنم چشمانم سكا اسفمدن طولايى منشأ باران اولان بلوطلركبى اشكربزاندر . اى فراقيله جكرسوز اولديغم ذات ستوده صفات . بكا بو حزن واندوه كافيدركه بنم حالدل زارمى سكا ابلاغ ايتك وسنك نويداشفاتنى بكا ايصال ايلمك ايجون بيتمزده برسفير اولمديغى كبى ملاقاتمز ايجون دخى برموعد يوقدر .

فيم التجمل فى زمان بزنى
ثوب الشباب وحلية النبلاء
فعريت الا من قناع كآبة
وعطلت الا من حلى بكاء

ارتق لباس شبابى وحليهٔ نجبابى بندن نزع ايليان برزمانده صبر ايله تجمل نصل ممكن اولور . بنم ثياب شبابدن نزع ايدلديكم هنكام غمده هركون تزين وتجملدن عارى اولدم الا غطاء حزن وملالدن عارى اولمدم . وكذلك جميع زيب وزيوردن معطل اولوب الاز ينت بكادن معطل اولمدم .

فاذا مررت لمعهد لشبيبة
او رسم دار للصديق خلاء
جالت بطرفى للصبابة عبرة
كالغيم رق فجال دون سماء

وزمان نوجوانى يه مخصوص برمنزله وياخود رفيق شفيقمك خالى اولان دارينك آثارينه اوغراديغم وقتده كوزلرمده عشق ومحبتدن ناشى پيدا اولان قطرات سرشك اطراف سماده طولاشان غيم رقيق كبى جولانه باشلادى .

ورفعت كفى بين طرف خاشع
تندى مآقيه و بين دعاء
و بسطت فى الغبراء خدى ذلة
استنزل الرحمى من الخضراء
متململاً الماً بمصرع سيد
قدكان سابق حلبة النجباء

وكوزلرم خشوع وخضوع ايله
اشك افشان اولديغى ولسانم دعا
وتضرعى رفع باركاه منان قلديغى
هنكامده دست نيازى برداشته
ايلدم.
ومضمار مجدوعلاده مسابقت ايدن
نجائب كريمة الاصلى سبقت ايلين
سيد والاشانكه نظم مرثيه سيله
ديدهٔ خامه‌م سرشك افشان
حسرتدر. قبر برانوارنده مضطرب
والمناك اولديغم حالده اوزرينه
آسماندن رحمت رب عزتك نزولنى
طلب وتمنى ايدرك سطح زمينه
رخسودهٔ تذلل اولدم.

لا والذى اعلقت من تقديسه
كفى بحبلى عصمة و رجاء
وخررت بين يديه اعلم انه
ذخرى ليومى شدة ورخاء

اول جناب اقدس متعاله قسم
ايدرمكه انى تقديس وتنزيه عندنده
دست نياز وتضرعى حبل متين عصمت
ورجايه بندوتعليق ايليوب حضور
الهيسنده جبهه ساى عبديت اولمش
واشبو تضرع ونيازمى شدت ورخا
كونلرنده كندمه ذخر ثواب وسبب
نجات بيلمشمدر.

لاهزنى امل وقد حل الردى
بابى محمد المحل النائى

بنى آمال دنيويه‌دن هيچ برشى
دوچار تحرك واضطراب ايتميوب
انجق بواضطرابه باعث محمد

في حيث يطفأ نور ذاك المجتلى
و فرند تلك الغرة الغراء

وكفى اكتئاباً ان تعيث يد البلى
في محو تلك الصورة الحسناء
فلطالما كنا نريح بظله
فيريح منه بسرحة غناء
فتقت على حكم البشاشة نورها
وتنفست في اوجه الجلساء
تتفرج الغماء عنه كأنه
قمر يمزق شملة الظلماء

ابو محمد عالی مقامه حلول ونزول ایدن هائله وحشت افزای فنادر. وبنم کرفتار اضطراب حزن وآلام اولمقلغم اونور مجتلا نك واوغرهٔ غرانك منطفی اولدیغی مکانده وقوعبولدی.

واول صورت حسنایی محوونابود ایلمکده یدبلانك تباه وافنا ایتمسندن ناشی حاصل اولان حزن واندوه بن کبی دلفکار بی قراره کافیدر ونیجه مدت بزاوسرو باغ مجدوسعادتك ظل عواطفنده آسوده نشین ونیجه دملر انك دوحهٔ حدیقهٔ رأفتی تحتنده مکین اولدق ایدی. بزم آرامساز عز وراحت اولدیغمز او حدیقهٔ لطف ورأفت ازهار ابتهاجنی کمال بشاشتله کشاده ایتمکله اوراده جانشین مسرت اولنلرك یوزلرینه قارشو متبلج وتابنده وانك وجه پرانورینك تلألؤ ویرتوندن بزم غم وغصه مز بالکلیه منکشف وزائل اولور ایدی زیرا او عالیجاه والامقام ظلام عموی محو وازاله ایدر برقمر منیر ایدی.

﴿ صبرك محسناتى حقنده بر مقاله ﴾

قال النبى صلى الله تعالى عليه وسلم « الصبر ضياء » يعنى صبر ايله ظلام حيرت منكشف وحقايق امور واضح اولور.

﴿ قال الشاعر ﴾

ولئن تصبك مصيبة فاصبر لها
عظمت مصيبة مبتلى لا يصبر

— معنى —

مصائبك نزولى هنكامنده صبر ايله. زيرا صبر ايتميان بر مبتلانك مصائبى چوق عظيم اولور .

﴿ وقيل ﴾

« العسر يعقبه اليسر . والشدة يعقبها الرخاء . والتعب يعقبه السعة . والصبر يعقبه الفرج وعند تناهى الشدة تنزل الرحمة . والموفق من رزق صبرا واجرا . والشقى من ساق القدر اليه جزعا ووزرا »
عسرى يسر ، شدتى رخا ، تعبى راحت ، صبرى فرج تعقيب ايدر وشدائد متناهى اولديغى هنكامده رحمت نازل اولور . موفق

او كيمسه‌دركه صبر واجرايله مرزوق اولور بدبخت او كيمسه‌دركه قضا وقدر اكا جزع ووبالى سوق ايدر .

عباداللهه واجب اولان . شدته صبر ايدوب جناب كاشف الغمومه حمدوثنا ايلمكدر زيرا مصائب وشدائد متوالى ومتعاقب اولديغى زمانده انلرى فرج وفرح تعقيب ايلر ايشته آتيده‌كى نظملر بومعنايى تأييد وتأكيد ايدييور .

﴿ قال الشاعر ﴾

واذا مسك الزمان بضر　　عظمت دونه الخطوب وجلت
واتت بعده نوائب اخرى　　سئمت نفسك الحياة وملت
فاصطبر وانتظر بلوغ الامانى　　فالرزايا اذا توالت تولت

(مآلى)

زمان سنى برضرره كرفتار ايتديكى وقتده اوضررك عندنده امور وخصوصلك دوچار مشكلات اولوب اندن صكره برطاقم نائبه‌لر ظهوره باشلركه نفسك حياتدن بيزار اولور بويله بربرينى متوالى اولان امور عظيمه وشديده‌نك نزولنده صبر ايدوب بلوغ امانى‌يه يعنى مقصدلرينه نائليته منتظر اول زيرا رزايا وبلايا متعاقب اولديغى زمانده اعراض ايدوب كيدر .

وقال محمد بن بشر

ماذا يكلفك الروحات والدلجا البرطوراً وطوراً تركب اللججا
كم من فتى قصرت فى الرزق خطوته الفيته بسهام الرزق قد فلجا
ان الامور اذا انسدت مسالكها فالصبر يفتح منها كل مارتتجا
لاتيأسن وان طالت مطالبة اذا استعنت بصبر ان ترى فرجا
اخلق بذى الصبران يحظى بحاجته ومدمن القرع للابواب ان يلجا
قدر لرجلك قبل الخطو موضعها فمن علا زلقا عن غرة زلجا

— معناسى —

سنى ليل ونهار برده ، بحرده سياحته نه مجبور ايديور . رزق ونصيبده خطوه‌سى قصير چوق كيمسه‌لر واردركه سن انلرى سهام رزقه نائل ومظفر بولورسن . زيرا چوق كره مسدود اولان مسالك امورى صبر وتحمل كشاد ايلر .

سنك تمنى ايتديكك برشيئى مطالبه‌ك ممتد اولورسه‌ده يعنى اكا ظفرياب اولمقلغنك زمانى امتداد ايدرايسه‌ده مأيوس اولمه صبره ملازم اول اكر صبرايله استعانه ايدرايسه‌ك فرج وفرحه ظفرياب اولورسن .

صاحب صبر اولان كيمسه‌نك حاجتنه نائليتى وقرع ابوابه مداوم اولان كيمسه‌نك ايچرويه دخولى نه عجب مناسب ولايقدر .

سن آديم اتمقدن اول قدمنك موضعنى تقديرايت زيرا مغرور اوله‌رق مزلقهٔ اقدام اولان يوكسك محله اعتلاايدن كيمسه پابرجاى ثبات وقرار اوله‌ميوب ساقط اولور .

وقال ابو حاتم

اذا اشتملت على اليأس القلوب	وضاق لمابه الصدر الرحيب
واوطنت المكاره واطمأنت	وارست فى مكانتها الخطوب
ولم تر لانكشاف الضر وجهاً	ولا اغنى بحيلته الاريب
اتاك على قنوط منك غوث	يمن به اللطيف المستجيب
وكل الحادثات اذا تناهت	فموصول بها الفرج القريب

(مآلى)

قلبلر يأس والمى مشتمل ومحيط اولوب صدرلر غصه وغم ايله مالامال اولديغى وقلبلرده مكاره توطن وخطوب وشدائد ثبات وتمكن ايلديكى وسن بواحوال ضرر اشتمالك انكشاف وزوالنه برطريق تدبير بوله‌مديغك كبى حلال مشكلات اولان صاحب عقل ورأيك رأى وتدبيريده فائده‌ويرميوب سنى هرجهتدن يأس ونوميدى استيلا ايتديكى زمانده جناب مستجيبدن سكاامداد واعانه كلور زيراهربر حوادث ومصائب حدغايته بالغ اولدقده فرج قريبه موصول اولور.

﴿ وقال الشاعر ﴾

اذا الحادثات بلغن المدى　　وكادت تذوب لهن المهج
وخاب الرجاء وقل العزاء　　فعند التناهى يكون الفرج

(مآل شعر)

حادثات دهر ونوائب زمان مرتبهٔ نهايته بالغ اولديغى وحرارت حادثات ونوائبدن جانلر اريّيكه تقرب ايتديكى واملى ورجانك ثمره قالوب صبر وتحمل قابل اولديغى زمانده حالت يأس ونوميديده بولنمه زيرا حادثات ومصائب متناهى اولديغى هنكامده فرج وفرح حاصل اولور .

شدائد وهموم حكم تقدير جناب رب قديره تابع اولوب انلر ساحهٔ ظهوره كلدكده وقت معينى تمام اولمينجه زائل اولميه جغى وتمام مدتده دخى بقاسى قابل اولمديغى كبى جزع بيهوده ايله شدائدك تقليلى وصبر ايله دخى تطويلى محال اولديغى واضحاتدندر . چونكه احوال دهردن هيچ برشى دائم وبرقرار اولمديغى كبى هموم وغموم دخى بردوام دكلدر .

ايشته حضرت عمر رضى الله تعالى عنه افندمز بو معنايى ايمادن آتيده كى نظمى وفاتى زمانده انشاد بيورمشلردر .

نظم

الم تر ان ربك ليس تحصى   ايادیه الحديثة والقديمة
تسل عن الهموم فليس شيئی   يقوم ولا همومك بالمقيمة
لعل الله ينظر بعد هذا   اليك بنظرة منه رحيمة

مآل نظم

ای نفس . كورمزميسككه جناب واجب الوجودك حديث وقديم نعم الهيه سنی تعداده مقتدر دكلسن . سن هموم وغمومدن متسلی اول زيرا هيچ برشی دائم اولمديغی كبی سنك هموم كدرده دخی دوام يوقدر . اميد دركه الله تعالی حضرتلری بوندن صكره سكا نظر رحمت ايله نظر بيوره .

(اتخاذ اخوان حقنده اختلاف مذاهب ناسی واوصر ده)
(ايراد ايديلان بعض اقوال حكمايی مشتمل بر مقاله)

اتخاذ اخوان حقنده ارباب تجربه نك رأيلری مختلف اولوب انلردن بعضيسی كثرت احبانك اولويتنه قائل اولمشلردر . وحتی بعض حكمايه معيشت دنيويه ندن عبارتدر دينلدكده اقبال زمان، عز سلطان، كثرت اخواندر ديو جواب ويرمش .
بعض ديكر دخی احبانك قلتنده اولويت كورمشلر وديمشلركه

دوستی از اولان کیمسه اثقال محبتدن وتنازع وتخالفدن وارسته‌در واسکندر دیمشکه « المستکثر من الاخوان من غیر اختبار کالمستوقر من الحجارة والمقل من الاخوان المتخیر لهم کالذی یتخیر الجوهر » یعنی من غیر تجربة تکثیر یاران ایدن کیمسه بلا فائده ارقه سنه برچوق طاش یوکلنان شخصه . وسزاوار انس والفت اولان ارباب صدق ووفایی سچوب قلت اخوانه قناعت ایلیان کیمسه میانهٔ جواهردن ایستدیکنی انتخاب واختیار ایدن آدمه بکزر دیمك اولور ، وعمرو بن العاص « من کثر اخوانه کثر غرمائه » دیمشدر یعنی هر کیمك دوستی چوق اولورسه آله‌جقلیسی دخی چوق اولور دیمکدر وابراهیم بن العباس « مثل الاخوان کالنار قلیلهما متاع وکثیرهما بوار » دیمشدر یعنی اخوان آتش کیدرکه قلیلی نافع وکثیری حریق خانمانسوز کبی مضردر دیمك اولور . وابن الرومینك نظم آتیسی بومعنالری مؤیددر .

نظم

عدوك من صدیقك مستفاد
فلا تستکثرن من الصحاب

فان الداء اکثرما تراه
یکون من الطعام اوالشراب

ودع عنك الكثير فكم كثير
يعـاف وكم قليل مستطاب

فمـا اللجج الملاح بمرويات
وتلقى الرى فى النطف العذاب

﴿ مآلى ﴾

سـنك دوستك دشـمنكدن مستفـاددر يعنى دشمنلرك دوستلركدن تحصل وتحدث ايدر بوصورتده استكثار ياراندن اجتنـاب ايله . زيرا سـنك مبتلا اولديغك امراضك اكثرى ياما كولات ويا مشروباتدن حادث اولور . سـن كثرته ميل ايلميوب ترك ايله . زيرا نيجه كثير واردركه مستكره ونيجه قليل واردركه مستطابدر .

كورمزميسن آب دريا كثرتيله برابر تسكين عطش وحرارت ايلميوب ازالهٔ الم تشنكى ايتمك خاصه‌سى ماء عذب قليلده در .

دار التعليم مكتبى صنف منتهى طلبه‌سندن
سليمان فائق

ایقاظ الاخوان

مترجمی

دارالتعلیم طلبه سندن هرسکلی م . کامل

معارف نظارت جلیله‌سنك رخصتیله طبع اولنمشدر

درسعادت

(جمال افندی) مطبعه‌سی — باب عالی جاده‌سنده نومرو ٢٤

١٣٠٤

بيان حال

سايهٔ فيوضاتوايهٔ حضرت جهانبانيده عصرك اديب وحيدى ودهرك لبيب فريدى استاذ اكرممز سعادتلو الحاج ابراهيم افندى ايله فضيلتلو حسين افندى حضراتنك زير نظارت وادارهٔ تحريرانه لرنده اولمق اوزره كشادينه موفق اولدقلرى دار التعليم مكتب فيض وادب مكسبنه مداوم وعلوم عربيه يى تحصيل واقتطافه ساعى ومقدم اولديغم جهتله ترجمه واستنباط مآل اثناسنده توسيع فكر ايله منتفع اولمق امنيه سى نهايت بويله براثرى وجوده كتورمكه سوق واجبار ايلدى واقعا يالكز صباحلرى برر ايكيشر ساعت اولمق اوزره اون سكز آيدن عبارت اولان برمدت ايچنده كى مكتسبات ومقتبساتم بومقوله آثارى ترجمه ايده بيله جك راده يه

وارمامش ایسه‌ده مارالبیان استفادهٔ ملحوظه سائقه‌سیله
علامهٔ شهیر جمال‌الدین ابی‌الفرج بن الجوزی علیه الرحمة
والغفرانك مؤلفات مرغوبه‌لرندن ﴿تنبیه النائم الغمر علی
مواسم العمر﴾ رسالهٔ مختصره و مفیده‌سنی مأخذ
اتخاذله بالمناسبه دها بعض امثال وآیات کریمه واحادیث
نبویه‌یی استشهاد صورتیله علاوه ومألاً لسان عذب‌البیان
عثمانی‌یه علی قدر الاستطاعه نقل و ترجمه سنه خامه‌ران
مجاسرتله ﴿ایقاظ الاخوان﴾ عنوانني ویردم لکن ایلك
اثرم اولمق وبالخاصه لسان‌عثمانی زبان مادرزادم وقواعد
وشیوهٔ ترکی‌یه مطلوب درجه‌ده وقوفم اولمامق حسبیله
طبیعی‌الوقوع اولان خطیئات وصورت افاده‌ده کی عدم
ارتباط وانضباطك عفو وصفحیله معذور بیورلمقلغمی
خاصةً قارئین کرام حضراتندن استرحام ایدرم

مع مافيه {ابو لقاسم الامدى} نك اشعار بليغانه‌لرندن اشبو

* ومن اعجب الاشياء انك لا تدرى *

* وانك لا تدرى بانك لا تدرى *

بيتى دخى حرفياً احوال عاجزانه‌مله متناسب اولديغندن سالف العرض خطايای واقعه‌يه هيچ بركمسه‌نك هدف سنك انداز اعتراضى اوله‌ميه‌جغمى عرض ايلرم ومن الله التوفيق

دارالتعليم مكتبى طلبه‌سندن هرسكلى

م . كامل

ایقاظ الاخوان

(بسم‌الله الرحمن الرحیم)

الحمدلله الذی جعل الاعمار مواسم ، یربح فیها ممتثل المراسم ویخسر المضیع الخاسر والصلوة والسلام علی محمد نبیه الذی اقتدینا برسالته واهتدینا بدلالته وعلی آله واصحابه اجمعین .

معلومدرکه عمر بشر صباوت وشبابت وکهولت وشیخوخت وهرم اولمق اوزره بش موسمه تقسیم اولندیغندن بونلرك هر برلری فصل مخصوصلرنده بیان اولنه‌جغندن شمدی صباوت واکا متعلق خصوصاتی عرض ایده‌لم .

(الباب الاول فی ذکر الموسم الاول)

عمر بنی‌آدمك مواسم خمسه‌سندن برنجیسی‌که یوم ولادتدن حد بلوغه دکین اولان زمانه موسم طفولیت وصباوت تعبیر اولنور اکا دائر بعض معلومات مفیده وایضاحات مغنیه اتیانه شروع ایده‌لم شویله‌که .

والدینك اولادینی تربیه خصوصنده ذره قدر تجویز تراخی ایتمیه‌رك تعلم علمله اکتساب هنر وفضائل اوغورنده تشویقات متمادیه اجرا وتسهیلات مقتضیه ارائه‌سیله آرزو وخواهشلرینك تزیید وتقویه‌سنه مدار اوله‌جق مکافات وتلطیفاتی اصلا دریغ

ایتمامکه جهد وفقط کلال وملالارینی موجب درجه‌ده افراط اوزره چالشدیرمقدن اجتناب ایلملیدر.

اره‌صره امور بیتیه ومصالح سائره‌نك صور مختلفه‌ده حسن تسویه ایله محور مطلوبنده جریانی نه‌کبی وسائط ووسائل اقتضا ونه‌یولده معامله ایتمك لازمکله‌جکی خصوصی تصویر وکوزلجه تعریفیله کسب وقوف ایلملرینه بذل مقدرت ایدلملیدر.

زیرا برصبي صباوتی اثناسنده ایو وکوتو هرنه‌کی تعلم وتحصیل ایدر ایسه حجره ایشلنیلان نقش کبی لوحهٔ حافظه وقوهٔ مدرکه‌سنده منقوش وپایدار اوله‌جغی آتی البیان حدیث نبوی ایله دخی مثبت ومؤیددر.

(قال صلی الله علیه وسلم)

(مثل الذی یتعلم فی صغره کالنقش علی الصخر والذی یتعلم فی کبره کالذی یکتب علی الماء).

مآلی

سن حداثتده تعلم علم ایدنك حال وشانی قیا ویاخود مرمر اوزرینه ایشلنان نقش وزمان کبرنده تحصیل ایده‌نك حالی دخی صو اوزرنده یازی یازانك حالی کبیدر.

(قال علی رضی الله عنه)

(قلب الحدث کالاراضی الخالیة ماالقی فیها من شیء قبلته)

یعنی حدیث السن اولانك قلبی اراضیٔ خالیهٔ منبته‌یه بکزرکه اواراضی‌یه هیچ برنسنه ذرع والقا اولنمزکه آنی قبول ایلمسون یعنی نامی ونابت اولور.

(قال کرم‌الله وجهه فی قوله تعالی)

(قوا انفسکم واهلیکم ناراًقال علموهم وادبوهم)

کرك کندوکزی وکرك اهلکزی ناردن اتقاء ایدیکز یعنی انلری تعلیم وتأدیب ایلیکزکه علم وادب سایه‌سنده نوازل ومصائب دهریه وشدائد وعواقب اخرویه‌دن تخلیص کریبان ایده بیلسونلر.

برده چوجغك طهارت، آبدست ، نماز وسائره کبی شرائط اسلامیه وفرائض الهیه اوکردیلوب تألف وتلذذ ایلمسی وبرعکس یدی یاشنه کیروبده ادای فرائضده تکاسل ویاخود وادیٔ ترك وتهاونده بولندیغی حالده ضرب واخافه ایله دوچار مجازاة ایدلمك وقران عظیم الشانی حفظ ایتدیروب احادیث وعلوم سائره‌یی دخی اسماع واوامری امروتبلیغ ونواهی وقبائحدن زجر ومنع ومکارم ومحاسنه حث وترغیب ایتمك خصوصوصاتی پدر ومادرك اهم وظائفیدر.

چونکه موسم،ذراعت وحراثت‌موسمیدر بیهوده یره‌برثانیه بیله افاته ایلمك کارعقل دکلدر نتکیم شاعر آتیده‌کی شوایکی بیتنده اوردهٔ نظم طلاقت بیان ایلمشدر.

(قال الشاعر)

ان الغصون اذا قومتها اعتدلت ٭ ولا يلين اذا قومته الخشب
قد ينفع الادب الاحداث فی مهل ٭ وليس ينفع فی ذی الشيبة الادب

(مفهوم شعر)

تازه ویکی دیکلمش فدانلری تقویم و تسدید ایلدیککده وقت کسب اعتدال ایدر یعنی بر وفق مطلوب طوغریلور .

لکن قوری براغاج پارچه‌سنی طوغرلتمغه نقدر صرف مساعی ایدرایسه‌ك ایت ینه درست اوله‌مز کذلك ادبده نورسیدکانی حال صغرلرنده فائده منداپلر مسن واختیارلر ایسه زمان شیبلرنده تحصیل ادبدن بهره‌دار اوله‌مزلر .

مرویدرکه عبد الملك بن مروان اوغلی ولیده فرط محبت پدرانه‌سندن ناشی حلیهٔ ادبله متزین اولمسنی الزام ایتمدیکندن اوغلنك مخطیٔ وهوپپا مشرب چیقدیغنی کوردکده ولیده اولان شفقت ومحبتمز مضرتی مورث اولمشدر دیو متلهفانه اعتراف قصور ایلمشدر .

صبینك هنکام معصومیتنده ذکاوت وفطانتله مرزوق اولدیغنی اشبو آیت جلیلهٔ سبحانیه ایله‌دخی مبرهن ومؤیددر .

(قال تعالی)

(ولقد آتینا ابراهیم رشده من قبل)

حضرت ابراهیم علی نبینا وعلیه‌السلام اوچ یاشنده ایکن کوکب وقمر ایله شمسدن هر بررلرینی معبود اتخاذ ایدوب حین زواللرنده زوال صفتی شان جلیل ربوبیته لایق اولمیه‌جغنی تفرس ایتمکله (وجهت وجهی للذی فطر السموات والارض) قولنی ایراد ایلمشدرکه مآل عالیسی بن وجه عبودیتمی قدرت وقوت صمدانیه‌سیله سموات وارضی خلق بیوران ذات جلیل الشانه توجه ایلدم .

فلهذا برچوجق بش یاشنه کردیکی وقتده فهمی عیان ونفسنك حسن اختیاری ظاهر اولور یعنی نفع وضرری تمییز وتفریقه مقتدر اولور .

حضرت عمر الفارق رضی‌الله‌عنه حضرتلری برکون اجرای ملعبه ایله مشغول بولنان برطاقم اطفاله تصادف ایتمل‌ریله مهابت وجلالت فاروقیلرینه قارشو طوره‌میه‌رق عبدالله بن زبیردن ماعدا جمله‌سی قراری فراره تبدیلیله برر طرفه صاوشمش اولدقلرندن کندوسنك دخی رفقاسیله برابر قاچمدیغنك سببنی استیضاح بیوردقلرنده نه جاده ضیقدرکه آنی سزك ایچون توسیع ایده‌یم ونه‌ده برصوچ وکناهم وارکه‌سندن قورقوب قاچه‌یم دیوبی پرواجوابی ویرمشدر .

بناء‌علیه برچوجقده بودرجه فرط ذکاء وجودت حدسك بولنه بیلمسی جای استغراب وملاحظه‌در .

كذلك هارون رشيددن منقولدركه بر كون وزراسندن برينك خانه‌سنده بولنديغى حالده وزير زاده‌يه خطاباً بزم او يمزمى احسن سزككيمى يوللوايراد ايتديكى سؤالنه مقابل البته بزمكى احسندر زيرا دروننده اميرالمؤمنين بولنيور جوابنى المغله فطانت وفراستنى استحسان ايلمشدر.

بنابرين بر صبينك قوهٔ مدركه ايله قريحه‌سى نه‌رتبه‌ده بولنديغى وعالئ همتميدر دكلميدر ينه كندى نفسى ايچون اولان اختيارات يعنى عادت ايدنمش اولديغى ولوكه ملاهيدن عبارت اولسون مشاغل واوضاع واطواردن اكلاشلمقده صعوبت چكلمز. بعضاً مشاهده اولنوركه اجراى لعب ايچون برطاقملرى تجمع ايدرده ايچلرندن همت عاليه صاحبى اولان بنم ايله كيم اوله‌جق ايسه‌يانمه كلسون كمال‌وقار وفخر ايله اعلان صوت ايلر قاصرالهمت ايسه كندوسى كيمه‌رفيق وكيمك صحابت وحمايتنده بوله‌جغى مسكينانه صورار طورر بوحالده همت صبى نه زمان تعلى ايدرسه كافهٔ امور واشيايه علمى بالطبع اختيار ايدوب انكله اشتغال ايتمه‌ده اصلا اوصانمز.

والدينك اولادينى بيودوب بسلمكه وهردرلو مشاق ومتاعب واحوال سائرهٔ عموميه‌دن وقايه وحمايه‌يه بورجلى اولدقلرى كبى ولدلرينك حدبلوغه ايريشديغى زمان بلاتساهل

عفيفه و باكره اولمق اوزره برر شيده ايله ازدواج وسائطنى
استحضاره دخى بورجليدرلر.

بوكا دائر حديثده دخى وارد اولمشدركه هر كيمكه حدبلوغه
ايرمش ولدى بولنور وآنى تزويجه مقتدر اولورده بلاعذر
شرعى تأخير وتأجيل ايدر ايسه اوغلنك ارتكاب ايده جكى
مآثمه اشتراك ايتمش اولور بونكله برابر اولاده مالك اولان
پدره تعجب اولنوركه حين بلوغنده كندوسنده جريان ايدن
احوالى ونفسى ايله اولان مجاهده سنى اونودرده اولادينك
حالنى كندى نفسنه قياس ايتمز.

ابراهيم الحربى ديشكه صبيانك فسادينه سبب بعضيسنك
بعضيسندندر يعنى كم مايه واسافل مقوله سنك اعتياد ايلديكى
مساوى واخلاق قبيحه لرينك سؤ سرايتيدر آنك ايچون اومثللو
فحشياتله مألوف فرومايه و بدطينت چوجقلر يله اختلاط
ايتديرلمامسنه اهتمام تام ايلمليدر.

ذاتاً نفوس انسانيه شيم سيئه واخلاق قبيحه ايله مجبول
اولوب برده نعوذبالله اوكبى سؤ قرينك كثرت مخالطه سندن
تدريجاً كوريله جكى افعال فضيحه بالطبع حسن قبول ايدلمش
اوله جغندن آرتق بردخى اخلاق حميده واوصاف جميله ايله
اتصاف وافعال ممدوحه ومحموده ايله الفت وانسيت ايتديريله
بيلمسى محال اندر محال اولور.

ایتدی نفسنه امین اولو بده نکاح وتأهل اوزرینه تحصیل
علمی ترجیح واختیار ایده‌جك کنج پك نادر بولنـدیغیچون
سالف‌الذکر اولادی رشـده واصل اولدیغنی متعاقب حالیله
متنـاسب برقزك تزویجی لزومی انکار ایده‌جك هیچ بربدر
تصور اولنه‌مز فی‌الواقع ائمهٔ اربعـه‌دن حضرت احمدبن حنبل
رحمه‌الله تعـالی وقت شـبابتی تحصیل علوم وفنونله امرار
ایدوب قرق یاشـندنصکره تأهل ایلدیکی صحـائف تواریخده
مذکور ایسـه‌ده اومثللو ذوات کرامك شـاذ قبیلندن اوله‌رق
مستثنا طوتلملری امرضروریدر .

معهذا دین وحسب وحسن خلق کبی اوصاف مرغوبه‌یه
رعایت ایتمکسزین ویاخود مال وسائره مثللو مجرد برغرض
موقته‌یه مبنی اوکبی خصائلی نظر اعتنا واعتباره الميو بده اولور
اولمز باکره ویاثیبه‌یی تزویج وتنکیحه قیام ایتاملیدر بلکه افندمز
صلی‌الله علیه وسلم حضرتلرینك آتیده ذکر اولنه‌جق بش درلو
قادین ایله ازدواجی منع بیوردقلرندن بشقه برطـاقم شروطی
واردرکه اوشرائطه رعایت اولنمز ایسـه عاقبتك حسن نتیجه‌یه
وارمه‌جغنده شبهه‌لیدر .

شرط اول قزك متدینه وعفیفه وصاحبهٔ قنـاعت وکفاف
اولمسیدر .

شرط ثانی تامه‌العقل اولمقدرکه اوعقل کندوسنک حسن تقدیرینه باعث وصواب تدبیرینه آمر اولملیدر.

شرط ثالث عار وحجابی داعی اولمیه‌جق صورتده کفو واقران بولنمسیدر اشبو شروط ثلثه‌دن بشقه دها برطاقم صفات ذاتیه واحوال خصوصیه وار ایسه‌ده درجهٔ اهمیتلری شرائط ثلثهٔ مذکوره قدر اولمدیغی جهتله کلفهٔ تفصیلاتندن صرف نظر ایدلدی .

شمدی ازدواجی منع بیوریلان بش قادینک کیملر اولدیغی بیان ایده‌لم حضرت فخر کائنات صلی الله علیه وسلم افندمز حضرتلری برکون زید بن حارثه خطاباً (اتزوجت یازید) یعنی متأهلمیسك ای زید سؤال حکمت بیانلرینی ایراد بیورملرینه زید دخی لاجوابنی ویردکده (تزوج تسعفف مع عفتك ولا تتزوج من النساء خمسا) یعنی حال تجردن قورتیلوبده تأهل ایدر ایسه‌ك عفت وناموسکله برابر بحق‌سنده عفیف واهل ناموسدن اولورسك لکن نسواندن بش قادینی تزوج ایتمه دیو فرمان بیورملری اوزرینه اوبش قادینك کیملر اوله جغی استیضاح ایلمکله (لاتتزوج شهبرةً ولا لهبرةً ولا نهبرةً ولا هبذرةً ولالفوتاً) جواب بلاغت بیان نبویه مظهر اوله‌بیلمش ایسه‌ده نه‌دیمك اولدیغی بردرلو فهم وادراك ایده‌مدیکندن تکرار استعلام ایتمش وحضرت سید الکونین صلی الله

عليه و سلم دخى (اما الشهبرة فالذرقاء البذية) يعنى كوزى
كوك رنكنده اولوب لسانى مقالات فحشيه يى تفوهه الشديرمش
(واما اللهبرة فالطويلة المهزولة) يعنى طويل القامه اولوب
وجودى قورى وغايت ضعيف (واما النهبرة فالعجوزالمدبرة)
يعنى فرتوته وقوجامش (واما الهبذرة فالقصيرة الدميمة)
يعنى اندامنك عدم تناسبى (واما اللفوت فذات الولد من غيرك)
يعنى صاحبهٔ ولد اوله رق طول قالمش اولان نسادن هيچ
بريني تزوج ايلمه كلام بلاغتما بلريله تفسير وايضاح بيورمشلردر

(الباب الثانى فى ذكر الموسم الثانى)

بش موسمدن ايكنجيسى ابتداى بلوغدن اوتوز بش
ياشنه قدر اولان مدته ايام شباب اطلاق اولنوركه اومدت
ظرفنده مغالبهٔ شيطان رجيم ومجاهدهٔ نفس وهوى وقوعه
كلديكى ايچون هرفرد آفريده يى دوشونديره جك قدر اهميتى
حائزدر چونكه شوموسمده بر شخص يا اوامر ربانيه يه اتباع
وزواجرى ايله افعال غير مشروعه دن ارتداع ايده رك بحق
نفس عزيزيني صيانت وحراستله قرب اللهى تحصيل ايدر
وياخود برعكس نفس وهواسنه متابعتله مغلوبى اولوب انواع
فواحش ومكاره ارتكابله دارينده مستحق خسران ومستوجب
خرمان عظيم اولمش اولور .

(وقال الله تعالى فى كتابه العزيز)

(ان النفس لامارة بالسوء)

بو حالده نفسك قبائح ومساوی یه اولان شدت میل وانهماکنه برده هوی وشیطان لعین کبی قوی ایکی ظهیر بدلقانك معاونت ومظاهرتلری منضم اولمقله مالك اوله جغی قوت غالبه وسطوت قاهره سنه قارشو ابنای آدمك سینه کشای مقاومتله غلبه چالمسی آنجق پیرو اوامر صمدانیه اولدیغی حالده استدعای نور هدایتله تیر دعاسی هدف اجابته اصابت ایدوب توفیق ظفر پیکر رفیقك ایریشمسیله اوله بیلور .

الحاصل انسان نفسنك آرزوکش اولدیغی افعال فضیحه‌یی اجراسنده مخالفته مصرانه اهتمام وعلی التوالی نفسه کریه اولان اعمال حسنه ایله اشتغال طرقنی تسویل وآنکله تأنس وتألف چاره‌سنی تهیه‌یه اقدام وایجاب حاله کوره‌کاه ترغیب وکاه ترهیب معامله‌سندن سرمو انحراف ایتمامکله قهر وتدمیر ایلدکدنصکره جناب واهب العطایا جل شانه حضرتلری قرآن کریمنده بیوردیغی سعادت ابدیه تبشیراتنه مظهریتله کامبین اولمسی مقرردر .

(قال الله تبارك وتعالى فى القرآن)

(واما من خاف مقام ربه ونهى النفس عن الهوى فان الجنة)

(هى المأوى)

يعنى خالقنك حضور معنويسنده وقوفله رؤيت محاسبه دن خوف وزواجر سبحانيه‌دن امتناع ونفسنى دخى هواسنه متابعتدن نهى ومنع ايدن‌كمسه‌نك مأوى ومسكنى تحقيق جنت اعلادر .

(قال النبى صلى الله عليه وسلم)

(حفت الجنة بالمكاره وحفت النار بالشهوات)

جنت نفوس انسانيه‌يه اجراسى صعب وعسير اولان محاسن افعال ايله محاط اولديغى جهتله دار الجنانه دخول آنجق نفسك مكارهنى ايشلمكله ميسر اولور .

كذلك ابن آدم نفسنك مشتهى اولديغى لذائذ مستكرهة دنيويه ايله تلذيذ دماغنه مساعده ويرمكله مستحق عذاب نار جحيم وجدير عقاب اليم اولور .

موسم شبابده حازم وكامل الرأى اولان ذات ستوده صفات كرك نفسك حظوظات وشهواتنه وكرك دهرك هر درلو نوائب ومصائبنه صبر وتحمل سببيله اجر كثير وثناى وفيره نائليتله بالجمله آمال وآمانيسى بروفق دلخواه تيسر نماى حصول بوله جنى نصوص قاطعه ودلائل عقليه ونقليه ايله مثبت ومؤيددر .

(كما قال الله تعالى)

(ان الله مع الصابرين)

و

(واصبر على ما اصابك ان ذلك من عزم الامور)

يعنى سكا اصابت ايدن حوادث ومصائب دهريه‌يه صبر ايت تحقيق صبر عزم اموردندر .

(وقال صلى الله عليه وسلم)

(من اعطى فشكر ومنع فصبر وظلم فغفر وظلم فاستغفر فاؤلئك لهم الامن وهم مهتدون .)

(مفهوم حديث)

كندوسنه ويريلان انعام واحسان مقابله‌سنده ايفای تشكر وممنوع يعنى برشدت ومصيبته مبتلى اولوبده صبر وتحمل ايدن ومظلوم ومغدور اولوبده دوچار ايدلديكى ظلم وغدرى ستر واخفا ايليان وياخود ظالم وعسوف اولدينى حالده ايتديكى تعدى ومظالمه تائب ومستغفر اولان ذوات داخل دائرهٔ امن وامان ونائل هدايت سبحان اولمش اولورلر .

(وقال صلى الله عليه وسلم)

(عجب ربك من شاب ليس له صبوة ويقول الله تعالى ايها الشاب التارك لشهوته انت عندى كبعض ملائكتى) .

یعنی مستلذات شهوانیه‌یی ذائق اولمیان شاب ممدوح الخصال ربیسنك ثنای جمیلنه واجر جزیلنه لایق اولور وجناب رب مستعان حضرتلری خطاب بیورورکه ای شهوات نفسیه‌سنی تارك اولان گنج سن شو حظوظات شهوانیه‌که عدم میل وانهماکك حسبیله حال بشریتده ایکن نزد الوهیتمده بعض ملائکه‌مك رتبه‌سنی احراز ایلدك .

(قال علی کرم الله وجهه)

(الصبر مستأصل الحدثان والجزع من اعوان الزمان)

صبر حدوث دهری اصلندن محو واستیصال ایلر وجزع یعنی عرض شکوی وآه وزار ایلمك زمانك عونه‌سندندر یعنی شدائدك تواردینه باعثدر .

(وقال محمد بن بشیر)

ان الامور سدت مطالبها . فالصبر یفتق كل ما ارتجا
لاتیأسن وان طالت مطالبة . اذا استعنت بصبر ان تری فرجا
اخلق بذی الصبر ان یحظی بحاجته . ومدمن القرع للابواب ان یلجا

(مآل ابیات)

منغلق وانحلالی متعسر گورینان مطالب امورانفتاق صبریله انکشاف پذیر اوله‌بیلور .

بناءً علیه مطالبك حصولیله حاجته مظفر اولدیغی زمانی براز اوزار ایسه‌ده‌بنه صبردن استعانه ایتدیکك حالده کندینی

مفرح كورمكدن اصلا مأيوس اوله چونكه حاجتـه ظفرياب
ايله محظوظ اولمغـه احرى و اليق حليهٔ صبرله متزين اولان
ذاتدر نتـكيم ابوابه قرعى ادامه ايدن شـخص اوقپو يه ولوج
ودخوله جدير اولور .

بنابرين بالغ ورشيده خفى اولميه‌كه ابتداى بلوغندن اعتباراً
دليل وتقليديله معرفةالله يعنى خالقنى بر بيلوب ايمان كامل ايله
وحدانيتنى اقرار وصفات ثبوتيه وبعثت رسل وانبياءنى اثبات
وفخرالانبياء صلى‌الله عليه وسلمك نبوتنى تصديق واوامرينه
امتثال ونواهيسندن اجتناب ايتمك كندوسنه فرض اولور .

بوكا دليل ايسه نفس ذاتيسنى وترتيب اعضـاسنى رؤيتله
صورت خلقتنى معتبرانه ملاحظه كافى اولوب البته شوترتيباتك
برمرتبى وبوبنانك بربانيسى اولمق لازمكلديكنى تسليم ايتمليدر .

بونى دخى بيلملى‌كه رشـده واصـل اولور اولمز درحال
حضرت‌الله كندوسنه ايكى ملك انزال بيوروب مدت عمرنده
حسنات وسيئاتدن هرنه‌كه ايشلر ايسـه صحائف اعمالنه كتب
وضبط ايله باركاه صمدانيته عرض وايصـال ايچـون صحابت
ورفاقت ايده‌جكلردر .

(قال سبحانه وتعالى)

(وان عليكم لحافظين كراماً كاتبين يعلمون ماتفعلون)

(قال محمد بن الفضل)

(منذ اربعين سنة ماامليت على كاتبي سيئة ولو فعلت ذلك لاستحيت منهما) يعني قرق سنه دنبرو دفتر اعمالمه مأمور اولان كاتبلره بر فعل سيئي املا وتحرير ايتديرمدم اكر ايتديرمش اولسه ايدم شبهه سز نكونسار استحيا اولوردم .

زهي سعادت

بناءً عليه هر عبد مكلف بو كذركاه بيبقاده ايشليوب رفع وايصال اولنه جق اعمالني ملاحظه ايله متيقظانه حدهٔ تفتيشدن مجروب وقوعه كتورديكي زلات و هفواتني كمال ندامت وتوبهٔ قطعيه ايله ازاله وامحا ايلمكه دقيقه فوت ايتميه رك تلافي مافاته تشمير ساق اهتمام ايلمليدر .

كذلك اشرف اعضاى مخلوق وافضل آلاى خالق اولان چشمانى محرماته عطف وامالهدن حذر ايتمك اهم مهماتدندر .

(قال الله تبارك وتعالى)

(قل للمؤمنين يغضوا من ابصارهم)

يعني حبيبم احمد (صلى الله عليه وسلم) سن قلوبي نور ايمانيله منور اولان موحدين قوللريته تبليغ ايله كه ابصاري محرماتدن منع ومحافظه ايتسونلر .

چونكه نظر بشر داعئ شهوتدر شهوت ايسه مهلك ومخوف

بردردر حتی دینلمشکه برخاتونه مدبصر ایلمك اسهام ابلیسدن برسهم سمآلود قدر ایراث مضرت ایلر. فلذلك هرکیمکه محض رضای باری ایچون نسوانه باقمز ایسه واجب تعالی حضرتلری اول کمسه‌یه ایمان کامل احسان بیوررکه قلبنده حلاوت ولذت فوق العاده بولور وبالعکس غض عین ایده میان شخص برقادینله اکتفا ایتسون تاکه تبعات مؤبقهٔ بصردن خلاص بوله لکن کثرت استمتاع زنان خصوصنده نفسنه رخصت ومساعده ویرمیه‌رك دائما حال اعتدال واقتصاد اوزره بولنمسی لزومی انکار اولنه‌مز زیرا کثرت مجامعه قلوبی تشتیت واقویانك قوتی تضییع ایله دوچار ضعف ودها لایعد ولایحصی برطاقم فنالقلر ایراث ایلدیکی امور مسلمه‌دندر .

شاب وشیوخنك اکثری نقدینهٔ شبابتلرینی بیهوده یره صرف واتلاف وتفریطیله امرار ایام ایتدکلرینه اسالهٔ سرشك خون آلود ندامتله نفسلرینی لوم وتکدیر ایده کلدکلری مشاهده اولنمقده‌در .

بناءً علی ذلك ایلروده قوت ومکنت موجوده‌نك تدریجاً انسیاب پذیر اولمغله یرینه عجز وکلالتك فرمانبر اوله‌جغنی دوشنیه‌رك سوء استعمالدن وقایه وپرهیزه چالشملیدر .

نتیجهٔ کلام کنجلرك کافهٔ امورده افراط وتفریطدن

صقنوب (خیر الامور اوساطها) مأصدقنجه حرکت ایتملری ایجاب ایدر .

ایمدی یوقاروده مجملاً بیان اولندیغی اوزره فرائض الهیه یعنی صلوات خمسه و صیام وسائرهیی علی وسع البشر ادا ورضاء اللهی تحصیل وقهر وغضبندن خوف ایتمکله وظائف عبودیتی حسن ایفایه بذل مقدور ایدملیدر .

چونکه اجرای مفترضاتده جزئی مسامحه ومساهله نعوذ بالله بالکلیه او فرائضك ترکنی منتج اولهجغندن خسر الدنیا والاخره اولمق امر مقرردر کذلك اکا دوامله رغبت ورهبت کبی ایکی خصلت ممدوحه اکتساب اولنورکه افضل خصائل وخصائصدر زیرا بوایکی خصیصه‌یی مجتمع اولان شخصك سعادت دنیویه و سلامت سرمدی یه نائل اولمسی مستغنیؑ شك وارتیابدر

بنابرین نفس و هواسنه تابع اولوبده دها وقت واردر دیه‌رك قضا واجراسنی زمان کهولت وشیخوخته تعلیق ایتمك قطعاً جائز اوله‌مز .

چونکه شوخانهٔ لابقادن رحلت وفرقت زمانی معلوم ومعین دکل که اکا کوره استحضار زاد ولوازم سفریه ایدیله بیلسون یاخدا نکرده بغتةً اجلك حلولیله بلا ذخر وز اد

اولدیغی حالده اللرینی صاللایه‌رق کیدرسه نه‌یوزله حضور رب العالمینه واره‌جغنی درخاطر ایتملیدر .

(قال بعض الفصحاء)

اقبل على صلواتك الخمس   كم مصبح وعساه لايمسى
واستقبل اليوم الجديد بتوبة   تمحو ذنوب صبيحة الامس
فليفعلن بوجهك الغض البلى   فعل الظلام بصورة الشمس

(مفهوم ابيات)

سن کمال خواهشله بش وقت نمازینی ادایه مقبل ومواظب اول زیرا تمامیٔ تندرستی ایله صباحه داخل اولمش ده اقشامه ایریشمسی اومولمیان نیجه کمسه‌لر واردر .

ودونکی کونك صباحنده ارتکاب ایتدیککك ذنوبی محو ونابود ایلیه‌جك توبه ایله ورودینه مشتاقانه منتظر اولدیغك یوم جدیدی استقبال ایت چونکه البته تازه ونازك اولان اوپارلاق وجه وسیماك متغیر ومتکدر اولور نصل که کونش غروب ایلدیکی زمان صورت پرتو فشاننه فعل ظلام عارض ومؤثر اولور .

بو صورتده شبان کنجلك زمانلرنده احداث زله‌دن زیاده‌سیله توقی وحذر ایتملیدرلر زیرا ایام شبابده ایشلنیلان زله غایت مستحسن و ذیقیمت اولان رقاشده بعض معایب و نقائصك بولنمسی کبیدر .

مع مافیه او کبی لذائذ فانیه و عواریء مسترجعه ایله
آوان عمرلرینی کچورانلر اولذائذدن براثر بولوب بوله‌میه‌جقلرینه
عطف نظر تجسس ایدرلر ایسه حسرت دائمه و عقوبت
الیمه‌دن بشقه هیچ براثر کوره‌میه جکلرندن متلهفانه اظهار
پشیمانی وندامت ایده‌جکلرنده شبهه یوقدر زیرا لباس فاخرهٔ
تقوایی پرتوب آتان کمسه بتون بتون عریان قالمامق ایچون
توب فرسوده‌یی دخی اکتسا ایلمکه بوله‌مز .

(قال ابو القاسم الجنید)

(لو اقبل مقبل علی الله تعالی الف سنة ثم اعرض عنه
لحظة کان مافاته فی تلك اللحظة اکثر مما حصل له فی تلك الالف
سنة)

یعنی برعبد مقبل بیك سنه امر الهی‌یه امتثالاً اطاعت
وعرض عبودیت ایلسه‌ده بعده برلحظه معبودندن معرض
اولورسه اولحظه‌ده کندوسنی فوت ایدن شیء یعنی اعراضی
سببیله متحصل اولان جرم وکناهی اواولکی بیك سنه ظرفنده
ایشلدیکی حسنات وطاعاتنه معادل قزانمش اولدیغی اجر
وثوابندن دها چوق ودها بیوکدر .

(وقال بعضهم)

(وددت اوان یدی قطعتا و غفرلی عن ذنوب الشباب)

کاشکه ایکی اللریم قطع اولنسه‌ده کنجلك عالمنده ایشلدیکم

گناهلر عفو ومغفرت ایدلسه ایدی موجب محظوظیتم اولولردی .

مأخذمز اولان رسالەنك مصنفی رحمةالله علیه نقل ایدییورکه برکون دهان کشای وعظ ونصیحت اولدیغم حالده بووجهله فتح کلام ایدوب دیدمکه ای شاب مادامکه بوبادیهٔ غیر متناهیه ومفازهٔ واسعەیی مستصحب اولدیغك کالای گرانبها وجواهر نفیسەیی محلنه ایصالیله نائل جزا ومکافاة اولمق ایچون قطع ایدیورسك باری او جواهر واقمشه نك اشتراسنه طالب وفقط دون واهون فیاتله سندن المق ایچون نهانی دام حیل وخدع قورمغله سنی الداتمغه چالیشان هوای غراره لدی الملاقاة خدعه و حیلەسندن حذر اوزره بولنمز ایسەك کیدەجكك یردەسنك کبی مغبون اولمامش وصفرالید قالمامش برچوق رابحین کورمکله سبابەکذای تأسف واشکبار تلهقه اولەرق واویلایی قوپاررسك اما هیهات که کچمشه تأسف برفائدەیی مفید اولەماز دیمکله خطاب وآتی الذکر شعری ایله ختم مقال طلاقت بیان ایلمشدر .

اما الشباب فظلمة للمهتدی　　وبه ضلال الجاهل المتمرد
فاقمعه بالصبر الجمیل ودم علی الصو　　م الطویل فانه کالمبرد
واکفف لسانك عن فضول کلامه　　واحفظه حفظ الجوهر المتبدد

واغضض لحاظك عن حرام واقتنع	بحلال ماحصلت تحمد فى غد
ودع الصبى فالله يحمد صابراً	يانفس هــذا موسم فتزودى
ليس الذى ترك الذنوب مشيباً	كالتــاركيها وقت شعر اسود
اغنم مديحة يوسف فى صــبره	واحذر تعجل آدم فى المبتدى
اسمع اخى وصية من ناصح	لاتتركها فى المساوى وفى الغد
واحذر يراك الهنـافى زلة	ان الاله لمن عصى بالمرصــد
ياايها العــاصى الى كم فى الهوى	واللهو ماتخشى مقــام الموعد
الصبر عن شهوات نفسك توبة	فاثبت وغالط شهوة لم ترقد
تحمد هناك اذا هواك تركته	ياسعد تسعد بالمعــاش الارغد
ان شئت نيل الفخر فاصبر واصطبر	ان المفــاخر فى الطريق الابعد

(مفهوم ابيات)

كنجلك زمانى هدايت ربانيه يه مظهر اولمش اولان كمسه يه دخى برظلمتدر كذلك متعند ومتمرد اولان جاهل ده كنجلكى سببيله راه ضلالتده قالور .

بناء عليه زمان شبابده نفســك مشتهياتنه صبر جميل ايله آنى قهر واذلال وصوم طويله دوام ايتكه تبعات مؤلمه ســندن خلاص بولوب مفرح اوله ســك ولسانى فضــله كلامى تفوهــدن منع وكف ايله متبــدد ومتفرق اولان جواهرى صيانت ايتــديكك كبى آنى دخى او يله جه حفظ وحراست

ولحاظنی یعنی چشمانی محرماته امالەدن کوزەدوب کسب وتحصیل ایدەبیلدیکك مال حلاله قناعت ایتکه یارین روز ندامتده اسمك ذکر حسنله یاد اولنسون صبوه وشهوتی ترك ایله زیرا جناب واجب تعالی صابری مدح وثنا بیورمشدر ای نفس ذراعت وتجارت زمانی آنجق اشته شو موسمدەدر سن سفر ایچون ممکن مرتبه زاد وذخیرەیی تدارك وادخار ایله . طول امل ایله صحت وسلامت وجودینه مغرور اولمه بونیده بیلمش اول که صاچ وصقالی آغرمش اولدیغی حالده معاصی ایله اشتغالنی کریه کورەرك ناچار ترك ایدن کمسه ایله لیلهٔ ظلما کبی سیاه صاچلرینك قراکلتیسی چشمان ضیافشانك فرینی قماشدیروب قرارتمق حالنده بولنان نوجوانك اوذنوبی ترك ایلمسی سیان اولەمز .

سن ده حضرت یوسف علیه السلامك صبرده قزانمش اولدیغی حسن صیت ومدیحەیی اغتنامه چالیش لکن حضرت ابوالبشر علیه السلامك حال بدایتندەکی تعجلندن احتراز ایت .

ای قرنداشجغزم سن شو ناصحك سکا و یرمکده اولدیغی نصیحت و وصیتی حسن تلقی ایت و صباح، اقشام دخی خاطرکدن چیقاروب آتمه .

جناب رب‌العالمینك سنی برزله ده كورمكدن اجتناب ایت زیرا حضرت الله هردائم حاضر، ناظردر عصیانه مبتلی اوله‌رق ایقاع جرم ایدن شخصی كورر .

ای هوی وهوسنه منقاد اولان باغی شو مناهی وملاهی‌یه نوقته‌دك دها دوام ایده‌جكسك .

عجبا شو حال پرملالكله یارین مقام موعده كلمكدن خوف وحیا ایتمزمیسك هیهات .

اویله‌ایسه حسرت ابدی‌یه دوشمامك ایچون كل نفسنك مشتهیاتنه صبرایله توبه‌یه شتاب ایت .

وشهوتی تعطیل ایله ترك خواب غفلت ایدرایسه‌ك بی‌ریب وكان محمود وممدوح اولورسك .

ای سعادتمند سن معیشت طیبهٔ وسیعه ایله مسعود اولدك اكر فخر وشرفه‌دخی نائل‌اولمق دیلرسك هم صبر ایت وهمده صبره متحمل اول زیرا مفاخر اوزاقده بولنیور آنجق آنلره صبره ملازمتله ایریشیلور .

(الباب الثالث فی‌الموسم الثالث)

بش قسمدن اوچنجیسنه كه اوتوز بش یاشندن تمام اللی یاشنه قدر اولان زماندر حال كهولت دینلور .

هرنقدر قواده فتور بولنور ایسه‌ده شوموسمده شبابتك

بقیه‌سی ونفسـك اثرمیلی دخی بولنور آنجق کشی حسن تصرفی سایه‌سنده ینه بهره‌مند خظوظ اوله‌بیلور لکن کنجلکده‌کی استفاده قدر اوله‌مز .

فلذا کهولت زمانی صاحبنه کوس رحلت چالنوب لوازم سفریه‌نك تدارکنی اخبار وحلول موسم انتقالنی اخطار دیمك اولوب بوکا دلیل ایسه نور شیبك اضائه وانارەسی مع زیادة کفایت ایلر .

بو حالده سنی کهولته ایرمش اولان ذات نفس عزیزینك زمام ارادەسنی اله الەرق نهی اولندیغی مناهیدن اباء ومکلف اولدیغی فرائضی ایفا ایلدکدن بشقه نوافل و طاعات مستحسنه ایله استدراك مافات ایده‌رك اجتلاب عفو یزدان واکتساب اجر وغفران ایلمسی لزومی هویدادر .

(روی جعفر بن محمد عن جابر بن عبدالله رضی الله عنه)
(عن النبي صلى الله عليه وسلم)
(انه قال فی بعض خطبه)

(ایها الناس ان لکم نهاية فانتهوا الى نهايتكم وان لكم معالم فانتهوا الى معالمكم وان المؤمن بين مخافتين اجل قدمضى لايدرى ماالله صانع فيه واجل قدبقى لايدرى ماالله قاض فيه فليتزود العبد من نفسه لنفسه ومن دنياه لآخرته ومن الحياة

قبل الموت فان الدنيا خلقت لكم وانتم خلقتم للآخرة فوالذی
نفس محمد (صلى الله عليه وسلم) بيده مابعدالموت من مستعتب
ولا بعدالدنيا دار الا الجنة اوالنار)

(مفهوم حديث)

ای ابنـای بشر تحقیق سزك ایچون نهایت ومعالم واردر
سز اونهایت ومعالمکزه منتهی اولیکز یعنی اولوم مقرردر دائما
سزی تعقیب ایدیور نهـایت تیرز هرناکـنه هدف اولمقدن
برچارهٔ خلاص بوله‌میه‌رق نازنین وجودکز دفین خاك دولتاك
اوله‌جقدر اویله ایسـه شمدیدن آنی قارشـوکزده طورمش
وپنجهٔ قهارانه‌سنی سزه طوغری اوزاتمش نظریله باقوب آلام
وشدائدینی نصل تجرع ایده‌بیله‌جککزی دوشونکز .

مع مافیه هرمؤمن ایکی بیوك قورقو اراسنده‌در بری سبق
ایدن عمریدرکه آنك ایچنده صانع حقیقینك ایشلدیکنه واقف
اوله‌مز ایکنجیسی باقی اولان اجلیدرکه آنك حقنده حکم وقدر
الهی نه‌درلو جریان ایده‌جکنی بیله‌مز .

بونك ایچون هرعبد اولمزدن اول زمان حیاتنده نفسندن
ینه کندی نفسی ودنیاسندن آخرتی ایچون زاد وذخر تدارك
ایتسون زیرا دنیا آنجق سزك ایچون یرادلدی سزایسه آخرت
ایچون خلق بیورلدیکز .

بن اول ذات عظيم الشانه قسم ايدرمكه محمدك (صلى الله
عليه وسلم) نفسی يدقدرت الهيه‌سنده‌در موتدن صكره موافق
رضای باری اولمق اوزره برعمل ايشلمسی كندوسندن طلب
اولنور فردواحد اولمديغی كبی بوعالم فانيدن صكره‌ده بارينه‌جق
براو بولنه‌مز يالكز ايكی مسكن بولنه‌جقكه بری جنت وبريسی
جهنمدر .

(قال بعض البلغاء)

(لاتبت عن غير وصية وان كنت من جسمك فی صحة ومن
عمرك فی فسحة فان الدهر خائن وكل ماهو كائن كائن)
يعنی هرنقدر جسمنی صحتـده وعمرينی فسحتده كورييور
ايسه‌كده وصايای لازمه‌يی ايفا وتبليغ ايتمكسزين زنهار وزنهار
بر كيجه بيله بيتوتت ايتمه .
زيرا دهر خائندر نصل اولسه سنی الداتوب خيانت ايده‌جكدر
باخصوص هرنه‌كی وقوعی محقق اولور وقوعبولمش حكمنـده
عد اولنور .

(قال المصنف رحمه الله تعالى)

قدرأيت المشيب نوراً تبدى   نور الطرق ثم ما ان تعـدى
ان نور الشباب عارية عنـدى   فجـاء المعير حتى اسـتردا
جائنی ناصـح اتانی نذير   ببيـاض ارانی الامر جـدا

وتزود زاد الشتاء فقد فا ت ربيع ضيعت فيه الوردا
قف على الباب سائلا عفومولا ك فما ان يزال يرحم عبدا

(مآل ابيات)

بن حالت مشيبی اویله برنور لامع كوربیورمكه راه ظلمت التحاف سفره ایقاد مشعلهٔ انتباه ایله وقت حركتك حلولنی ، مالزمهٔ سیاحتك مهیا قلنمسی لزومنی بی غرضانه اخطار ایلیور .

نورشباب ایسه عندمده برعاریت مسترجه‌ده‌دن عبارتدر زیرا معیر كلوركلز درعقب بندن اعاده واسترداد ایلدی .

برده اوصره‌ده بیاضه بورونمش برناصح ترشرو یانمه كله‌رك بكا تهدید ایله‌امر ایدیور ودییوركه ای خواب آلودهٔ بستر غفلت آرتق شو خوابكاه عطالتی ترك ایت‌ده براز لوازم شتائیه‌نك تداركنه غیرت ایله بیلمیورمیسك‌كه فصل ربیعك ختامیله خوشبوكللرك صولوب دوكولمسی دخی نهایت بولور سنده اكمال انفاس ایتمزدن اول تقصیراتنك عفوینی طلب ایچون باب مرحمتمآب الوهیته التجا ایله عرض ندامت ومذلت ایلر ایسه‌ك البته غریق لجهٔ غفران اوله‌جقسك .

(وله ایضاً)

عشت وظل الشباب ممدود والغصن يهتز والصباورود

واقبل الشيب فى عساكره بيض فغابت عساكر سود
قدميس الغصن فى نضارته لكنه بعدان ذوت عود
وجاءك الموت فانتظره وذا العمر يسير والسير معدود
لابد من مزعج على غرر هيهات باب البقاء مسدود
ترحل عن كل ماتخلفه ويأكل الجسم فى البلى الدود
ثم ويمحو الثرى محاسنه والجهل فاش والقلب جلمود

(مفهوم ابيات)

ظل شباب ممدود ايكن خفيف وزان ايدن بادصبايه قارشو نونهالانك خرامان خوش ادايله اهتزازه كلستدن افئدهٔ مأيوسه‌نك تازه حيات بولمسيله اميدلرى اوياندیغى زمان بن دخى متلذذ ايدم .

لكن هيهات كوردكلرم هب خيال ايمش سردار شيب ، عسكر بيشمار بياض ايله هجوم ايدوب لشكر سواد شباب وادیٔ انهزامه شتاب ايدرك غائب ونابديد اولدى .

بن ايسه شو انقلابات ناكهانى‌يه قارشو وله و خيرت ايچنده قالدم .

رونق ونضارتى كالده اولان تازه برفدان بوكيلور ، طوغريلور لكن او نضارتك رهين زوال اولمسيله اعوجاجى قبول ايتمز بر قورى قامش اولور .

اویله‌ایسه دهشتلی موت سکا طوغری کلیور سن‌ده ورودینه اهمیتله انتظار ایت باخصوص کیده‌جکك یرلك صعب وپك چتین اولوب سیر وحرکت زیاده صعوبتلی‌در غرره مزعج اولان البته مرحمت الهیه‌دن دور اولور چونکه باب‌البقاء کندوسنه مسدود بولنور .

تحت تملك وتصرفنده اولان اشیانك جمله‌سندن مهجور اوله‌رق آیریلوب جسمنی دخی غدالری اولمق اوزره برطاقم حشراته بخش ایدرسك .

اوت مادر اصلینك وصال آغوشنه دوشان کنج ایله اختیارك اراسنده هیچ برفرق اولمز نقدر محاسن وارایسه کافه‌سی محو ونابود اولور .

حال بویله ایکن ینه سمع بشر کوش مواعظدن اصم اولور چونکه جهلی تأسس وقلبی دخی تحجر ایتمش‌در .

(الباب الرابع فی الموسم الرابع)

ابواب خمسه‌دن دردنجیسنه موسم شیخوخت دنیلورکه اللی یاشندن یتمش یاشنه قدر اولان مدتدن عبارتدر .

وموسم شیخوختك فصول اربعه‌دن فصل خریفه مشابهت کلیه‌سی اولمق حسبیله شوراجیقده اکا دائر برایکی سوز سویلمکی مناسب کوردك شویله‌که :

فصل خریفده نصل که بالجمله مزروعات ومحصولات کماله
ایروب حصاد وحرمان ایدلدکدنصکره انبارلره ادخال وادخار
اولنمغله تارلالرك رونق ونضارتی قالمز وحبوبات وسائره‌دن
براثر کورلمز بعینه سنی شیخوخته واصل اولمش اولان آدم
دخی عمرینك مواسم ثلثه‌سنده عمل ایتدیکی طاعات وحسناتك
اجر ومثوباتی ویاخود ارتکاب ایلدیکی محرمات ومنهیاتك
کناه ومآثمی دفترینه قید ایتدیرمکله اعمال خیریه‌سنه مقابل
مکافاة واقبال منهیه‌سنه معادل مجازاتی تهیئه واحضار ایتمش
اولور اراده برفرق وارایسه اوده برمحصولك قبل الخریف
قلت میاه ویاآفات سائره واسباب عارضه ایله مصاب اولوبده
وقت حصادده صاحبنی یعنی آنی. ذراعت وفلاحتله وجودینی
انواع مشاق ومزاحمه دوچار ایدن شخصی موسم خریف
خلاصی محال برقید مذلته مقید ووثاق کدورتله موثق ایلر
حال شیخوخت ایسه اویله اولمیوب بلکه برشخص اللی یاشنه
قدر مدت عمرینی ارتکاب محارم ومناهی وارتغاب فضائح
وملاهی ایله کچیرسه‌ده بعده ندامت قطعیه وتوبهٔ خالصه ایله
اظهار پشیمانی وطلب هدایت وغفران ربانی ایله تائب ومستغفر
اولور وخواطر مساوی قلبنه ورود ایتمسندن بیله احتراس
ایلر ایسه هم صحائف آثامنی امحا وهمده تلافیء مافات صورتیله
تأمین بقا ایتمش اولور .

لكن (القمر ضياء والشمس اضوء منه) فهواسنجه كنجلك زماننده‌كی ربح وتجارت ازمنهٔ سائره‌ده ایدیلان تجارته مقیس اولمدیغیچون ربح شبابدن محروم اولانلر الی الابد محزون ومتألم اوله‌جقلرنده شبهه یوقدر .

کهلر احوال سائره‌سنی بیانه ایمدی مبادئ شیخوختده احیاناً نفس وهوانك اویانمسیله بیچاره شیخك تازه حیات بولمشجه‌سنه سوندیکی کوریلور .

. لکن سوینه‌جك قدر مهم اوله‌مز چونکه حال کبر تقوی وترقی ایتدکجه شهوت دخی قلباً تزاید ایدرسه‌ده فعلاً تدنی ایدر .

بناءً علیه ممنونیتی موجب اولسه بیله ینه صبری التزام ایلمسی اولی کوریلور وصبرینه کوره مأجور دخی اولور لکن افعال قبیحه‌یه مصر اولوبده اجرایه عدم اقتدارندن ناشی ضروری اوافعالی ترك ایدن شیخك اوترك وفراغتنه صبر ویاخود توبه دنیله‌مز پرهیزلکی‌ده مقبول وممدوح صاییله‌مز

(کماقال الشاعر)

تارکك الذنب فتارکته   بالفعل والشهوة فی القلب

فالحمد للذنب علی ترکه   لالك فی ترکك للذنب

(مآل شعر)

كناه سنی ترك وسندن اعراض ایلدیکی ایچون سن ده آنی بالفعل ترك ایتدك یعنی اوفعل قبیحی ایشلمکه کندنده اقتدار حس ایتمدیکك جهتله اضطراری آنی ایشلمدك یوقسه آنی ایشلمکدن اصلا چکنمزدك چونکه قلبك شهوتیله ممتلیٔدر.

بنابرین اوکناهك سنی ترك ایتدیکنه ثناوتشکر ایدیلور یوقسه سن آنی ترك ایتدیکك ایچون اوتشکره سن جدیر اولهمزسك.

(قال النبی صلی الله علیه وسلم)

(ابغض الخلق الی الله شیخ زان)

یعنی جناب اللهه مخلوقاتنك اك زیاده مبغوضی زمان شیخوختنده فعل زنایی ارتکاب ایدن کمسه‌در.

کذلك علمی ایله عامل اولمیان علما دخی افعال قبیحه‌ایله مألوف اولان شیوخ منزله‌سنده اولوب جهلادن دها زیاده لوم وعتابه مستحق وذم وعذابه مستوجب اولورلر.

(کما قال الفضیل)

(یغفر للجاهل سبعون ذنبا قبل ان یغفر للعالم ذنب)

یعنی عالمك برکناهی عفو اولنمزدن جاهلك یتمش کناهی عفو ومغفرت اولنور زیرا برشیئك ماهیتنی بیلەرك آنی اجرا

ایدن کمسه ایله بیلمیانك اره سنده فرق کثیر واردر.

حتی جناب واجب تعالی جلت عظمته حضرتلری نظم جلیلنده (قل هل یستوی الذین یعلمون والذین لایعلمون) بیورمشدرکه مآل عالیسی ای حبیبم احمد سن سویله که عالم اولان قوللرمله جاهل اولانلر مساویمیدر البته دکلدر.

(وقال ابوالدرداء)

(ویل لمن لایعلم ولایعمل وویل لمن یعلم ولایعمل)

یعنی ایواه نه بیوك عذابه مستحقدر شول کمسه که نه علمی وار ونه ده عملی ویاخود علمی وارده عمل ایتمز.

(وقال ایضاً)

(اخوف ماأخاف اذا وقفت بین یدی الله ان یقول قد علمت فما ذا عملت اذ علمت)

قورقدیغم شیئك اك مخوفی یارین حضور رب العالمینده حاضر وواقف اولدیغم وقت بکا ذات عظیم الشانك سن عالم ایدك نه یی عمل ایتدك مادامکه علمك وار ایدی دیو سؤال بیورمسیدر.

(قال المصنف رحمه الله)

غررنا بالشباب المستعار وقعنا بالمشیب عن الخمار
انارلنا المشیب سبیل رشد وندمنا علی خلع العذار

فوا اسفى عمر تولت　لذاذته وابقت قبح عار
فنحن اليوم نبكى مافعلنا　وكيف وكم وقعنا فى خسار
وليس لنا خزن وخوف　وندب فى خضوع وانكسار
تعالوا نبك ماقدكان منا　وقوموا فى الدياجى باعتذار
وماشىء لمحو الذنب اولى　من الاحزان والدمع الغزار
ستدرى يامفرط صدق قولى　اذا غودرت فى بطن الصحارى
وخلاك الصديق اسير قفر　ترافقك الندامة فى القفار
وقد فازوا بما حازوا جميعاً　وانت رهين ذل و افتقار
فخذ حذرا وزادا تكتفيه　لرحلته الى تلك الديار

(مفهوم ابيات)

خيلى مدت نوش بادهٔ غفلت مايهٔ شبابله سر كرم اوله رق وادىٔ غرورده طولاشدق تا كه صياد مشيبك قورمش اولديغى دام محنته دوشمكله حالت محوه كله بيلدك . مشيبك بزه طريق رشدى ارائه ايلمسيله حيوانات مهمله كبى اوته برى صالديريكمزه قطعياً ندامت ايلدك .

لكن تأسف اولنوركه سلف ايدن ايامزك تلذذاتى اعراض قطعى ايله بزدن تولى ايدوب يرنده عارقبيحدن بشقه برخلف براقمدى .

شمدى ايسه ايشلديكمز افعال فضيحه‌يه ندامتله اشكوير

اولیورز نصل اشکبار تأثر اولمیه‌لم که سائقهٔ جهل وغرور ایله بوکون پك بیوك خسارته دوچار اولدق هزار حیف .

مع مافیه بزم ایچون باعث نجات منحصراً حزن و خوف وخضوع وخشوعیله بکا ایلمکدر . بو حالده کلیکزکه خلاف رضای باری اوله‌رق صدور ایدن افعالمزی کوز یاشلر یله امحا ایده‌لم . لیالیٔ ظلمادده دخی اعتذاریله قائم اوله‌لم زیرا کثرت بکا ایله احزان قدر کناهلری هیچ برشیٔ محو ایده‌مز .

ای مفرط ای غافل شمدی سکا ویرمکده اولدیغم شو نصیحتم ، صدق قولم سمع کوشنه واصل اوله‌میور لکن یارین انسان وو خوشدن ، ماء و نباتدن خالی اولان صحاریٔ نا متناهیه‌ده ترك اولندیغك زمان بو سوزلرمی تلهفله تذکار ایده‌جکسك فقط هیهات .

فرط محبت و صداقتلرینه مطمئن اولدیغك رفیقلرك سنی اومفازهٔ مهلکه‌نك اسیری اولمق اوزره براقوب کیدرلر .

واو حالده سن یالکز رفیق ندامتله برابر خائب و خسران اولورسك . آنلر هرنه‌که حائز ومالك اولمش ایسه‌لر برابرلرنده اولدیغی حالده فوز ونجات بوله‌جقلر سن ایسه ابدی مرهون ذل وافتقار اولمق اوزره قاله‌جقسك . او یله ایسه او یومقده اولدیغك او خواب غفلتدن بیزار اول . یوله چیقمزدن اول

كفايت مقدار زاد وذخر تداركنى كوركه تاكه اومثللو ديار
بعيده ده سير وسياحتك براز كسب سهولت ايتسون .

(الباب الخامس فى الموسم الخامس)

ايمدى مواسم معدودۀ خمسه نك منتهيسى وابناى آدمك
زوالپذير اولديغى موسمه حال هرم دينلوركه يتمش ياشندن
اجلك جلولنه دكين اولان ايامدر حال هرمده وجود بشر
قرين انحنا وقواى مجموعه سى رهين انقضا اولديغى كبى عقل
وحواس سائره دخى دوچار ضعف اوله رق انحطاط پذير اولور
موتك هرمه اودرجه عشق ومحبتى واركه آن وصالنى خلجانلر
ايچنده انتظار ايديور انك ايچون سعادت هرمه نائل اولان
پير روشن ضمير امور دنيويه دن كف يد وقطع مناسباتله
يشايه جغى مدتى فضله بررنج اولمق اوزره تلقى ايدوب غنيمت
بيلمليدر يعنى كندوسنى موتىدن برميت متحرك عد وعمر
باقيسنى ملاهى ومالايعنى كبى مواد نامشروعه ايله كچيرمامكه
جهد وغيرت ايدوب عمرينك هر ثانيه سنى بيله بهاسى تقدير
اولنه مز برجوهر ذيقيمت قدر محافظه ايتمليدر »

(وفى الحديث)

(ابن الثمانين اسيرالله فى الارض)

يعنى سكسانه وارمش اولان كمسه يريوزنده جناب
حقك اسيريدر فلهذا زمان هرمده بولنان آدم آنجق تذكر

مامضى و ادراك مافات ايله توفير دعا و تكثير استغفار وممكن مرتبه اعمال خيريه ايله اشتغال ايلمكه حصر اوقات ايدوب ارتحال لوازمنى تهيئه وتداركيله بقيهٔ عمرينى كچورمليدر .

نتكيم سرى نامذات اويقوسى غلبه ايتمدكجه اصلا اويومازدى

كذلك عامر بن قيس هر كون و كيجه بيكر ركعت نماز ادا ايلمك معتادى اولديغندن بر كون كندوسنه ياهو ازاجيق توقف ايديكز سكا سويليه جك كلامم واردر ديان بررجله جواباً (امسك لى الشمس حتى اكلمك) يعنى سن شمسى سير وحركتندن توقيف ايت كه بنده سنكله مكالمه ايده بيلهيم كلام حكمت بيانلرينى ايراد ايلمشدر »

كذلك يوماً من الايام برقاچ كشى برعابدك حضورينه داخل اولدقلرنده قورقارزكه سنى مشغول ايتدك ديو اعتذار ايتملريله عابد دخى (نعم منعتمونى من وردى ومن نظر فى شرف العمر اغتنمه) يعنى اوت اوراد و اذكارمدن بنى اليقويديكز خالبوكه عمرينىك شرف كوران كمسه البته آنى اغتنامه چاليشور جوابنى ويرمشدر •

حال بويله ايكن ينه بعض شيوخ كوريلوركه ناسله كثرت اختلاطى آرزو واولور اولمز آدملرله كورشمك سوداسنده بولنورده مالا يعنى وبيفائده بر طاقم حكايات مضحكه يى نقل

وإستماعيله متلذذ اولەرق بيهوده يره مابه الافتخارلرى اولان
بقيهٔ حياتلرينى ضائع وهبا ايدرلر ،

لكن اكر ذره قدر عقل و اذعانلرى اولسيدى اومثللو
حرزه كولكله تضييع اوقات يەكل لزوم كورلمدكجه ذكر اللهدن
بشقه برحرف بيله تفوه ايده ميەرك الك صوك محصوللرينى
ديو شر مكله زادوز خرك ازديادينه بذل مقدور ايدرلردى
خلاصهٔ كلام شاب اولان بضاعەسنى حراسته اعتنا ، زمان
كهولتنده على قدر الامكان تحفظه اجتهاد ، هنكام شيخوختنده
جماعت مسعودهٔ كبرايه لحوق اسبابنى استحضارەسعى واقدام
ەحال هرمنده دخى فرصتى غنيمت بيلوب استدراك مافاته
بذل اهتمام ايلمك اقتضا ايتديكنى اخطاره اجتسار واتى الذكر
شيخ سعدى رحمه اللهك شعرى ايله ختم مقال ايدييورم .

﴿ شعر ﴾

ياناظرا فيه سل بالله مرحمة ٭ على المصنف و استغفر لكاتبه
واطلب لنفسك من خير تريدبه ٭ من بعد ذلك غفرانا لصاحبه

والله ولى التوفيق

3 1761 06994644 0